

OSNOVNI PROBLEMI TRUBADURSKOG PJESNIŠTVA

VERA GERERSDORFER

Za književnost moderne Evrope epska junačka pjesma, dvorski roman i lirski pjesma trubadura predstavljaju tri ključna izvora inspiracije, stvaralačkog potencijala i stila. U oblasti naše domaće romanistike lirsko pjesništvo trubadura ostaje zanemareno, tj. njegovi najznačajniji i najzanimljiviji vidovi nisu još ni do danas sustavno prikazivani u našoj stručnoj literaturi, nekmoli problemski razrađivani. Kao *pojava* i kao *sadržaj*, pjesnička umjetnost trubadura poticat će uvijek iznova istraživačku radoznalost i zanimanje svakog tko se bavi srednjovjekovnom francuskom književnošću i njezinim jezikom.

Ovaj članak izlazi prvenstveno iz želje da u domaćoj romanističkoj stvarnosti iniciramo proučavanje provansalskog jezika i književnosti te predstavlja skicu osnovnih problema trubadurske poezije. Ograničenost prostora kojim za tako široku, složenu građu raspolazemo, nalaže nam da predmet našeg zanimanja reduciramo na njegove najopćenitije vidove koji u teoretskim raspravama i polemikama svjetskih romanista obilježavaju još i danas pitanja bez određenog, pouzdanog odgovora.

Ako pođemo od trubadurskog pjesništva kao od pojave i od sadržaja spontano se nameće problem njegova *podrijetla* s jedne, te problem *pristupa* njegovoj sadržajnoj građi s druge strane.

Postanak provansalske lirike ostao je sve do danas predmet različitih hipoteza. Jean de Nostredame jedan je od prvih koji je u djelu *Vies des plus célèbres et anciens poètes provençaux* (1575) pokušao kolijevku trubadurske lirike naći u Provansi. U posljednjih sto pedeset godina pojavljuju se pristaše različitih koncepcija i teorija. Izdvojili bismo tri karakteristične teze: pučku ili folklornu, arapsku i latinsku tezu.¹

¹ Koristan pregled svih teorija o podrijetlu trubadurskog pjesništva s bogatom bibliografijom dala je Kathe Axhausen, *Die Theorien über den Ursprung der provençalischen Lyrik*, mamburška teza, 1937. Sintezu istih teorija s kritičkim osvrtom na njih naći ćemo kod sljedećih autora: Reto R. Bezzola, *Les Origines et la Formation de la Littérature courtoise en Occident*. Tome II, *Paris* 1966, str. 243—249; Arnold Hauser, *Sozialgeschichte der Mittelalterlichen Kunst*, Hamburg Rowohlt 1957, str. 93—96;

Pučka ili folklorna teza doživjela je najveći uspjeh u Francuskoj. Nju je doduše nagovijestio već Diez (1826) zastupajući mišljenje da pjesme prvog trubadura Guillaumea IX predstavljaju prijelaz od pučkog pjesništva žonglera na dvorsko pjesništvo. Međutim, najprecizniji će oblik toj koncepciji dati Gaston Paris u studiji »*Les Origines de la poésie lyrique en France au moyen âge*«, *Journal des Savants*, 1892. Ovaj znanstvenik objašnjavao je pjesništvo trubadura kao književnu transpoziciju veoma drevnih pučkih tema o raspojasanim poganskim svibanjskim svetkovinama. Njihov duh provijava motivima trubadurskih pjesama, npr. karakterističnim motivom ulaska proljeća i njegovih čari, a prije svega temom o slobodnoj, često zabranjenoj ljubavi. Ukratko, G. Paris zastupao je mišljenje da je trubadursko pjesništvo narodno pjesništvo.

Do slične pretpostavke došao je i A. Jeanroy koji je u svojoj knjigi pod istim naslovom *Les Origines de la poésie lyrique en France au moyen âge*, 3e ed. 1925, preuzeo razne vidove istog problema. Ali, Jeanroyeva je metoda modernija. On je zahtijevao da se bolje istraži društvena sredina iz koje su potekli trubaduri i otkrivao poganski duh u jednoj zemlji i u jednom stoljeću koji su bili duboko kristijanizirani, zatim u jednom društvu strogo discipliniranom i hijerarhiziranom. To je upravo ono napredno u Jeanroyovoj teoriji.

U novije doba folklorna teza gubi sve više na uvjerljivosti i snazi. Istina, nju podržava Vossler u studijama o Marcabruu, Bernard de Ventadornu i Guillaumeu IX, ali su je odbacili francuski »klasični« filolog medijevalist J. Bédier i ukrajinski romanist Schebucko.²

Arapska teza imala je upornije branitelje. Već u XVI stoljeću Talijan Giammaria Barbieri dokazuje arapski utjecaj na razvitak romanskog lirskog pjesništva.

Charles Camproux, *Le Joy d'Amour des Troubadours*, Montpellier 1965, str. 113—121; Denis de Rougemont, *L'Amour et l'Occident*, Paris 1939, str. 63—64; S. Suchanek-Fröhlich, *Kulturgeschichte Frankreichs*, Stuttgart 1966, str. 215; Leon Spitzer, *Etudes de Style*, Gallimard 1970, str. 130—131.

Posebno o problemu podrjetla romanske evropske lirike uključivši i trubadursku raspravljaju studije: Aurelio Roncaglia, *Novità sulle origini della lirica romanza*, *Cultura Neolatina* XI/1951, str. 177—179; Paul Zumthor, »Au berceau du lyrisme européen«, *Cahiers du Sud* 326/1954, str. 1—81; István Frank, »Les débuts de la poésie courtoise en Catalogne et le problème des origines lyriques«, *Actes et Mémoires du VIIème Congrès International de Linguistique Romane* (Université de Barcelone, 7—10 avril 1953), Barcelona 1955, I, str. 181—187.

² »Beiträge zur Entstehungsgeschichte der altprovenzalischen Lyrik. Die Volksliedertheorie«, *Zfr. für franz. Sprache u. Lit.* LII/1929, str. 1ss, 201 ss.

Fauriel (*Histoire de la poésie provençale*, 1817) — iako je branio i folklornu tezu s obzirom na »objektivne« pjesničke rodove — vidio u mistici trubadura arapski utjecaj, na koji je uostalom još ranije ukazao Sismondi u studiju *De la littérature du Midi de l'Europe*, I, 1813.

Julian Ribera 1912. objavljuje studiju o »Diwanu« Ibn Quzmana. Lirika tog arapskog pjesnika, koji je umro u Cordobi 1159, dakle otprilike trideset godina nakon Guillaumea IX, grofa poatevinskog, prvog trubadura, razlikuje se od klasične arapske lirike i po tematici i po jezičnim osobinama, te se tako približava romanskoj pjesničkoj tradiciji. Velike sličnosti s nekim pjesmama provansalskih pjesnika arabista vide u obliku »zadjala« što ga upotrebljava Ibn Quzman.

K. Burdach u svojim analizama,³ objavljenima 1918, uspoređivao je arapsko pjesništvo s pjesništvom srednjovjekovne Evrope i novinu viteške ljubavi i trubadurske poezije sveo na arapski izvor i utjecaj. Najjači argumenat u prilog arapske teze nalazi taj autor u samim temama arapskog pjesništva, koje su starije od tema trubadurske lirike. Burdach je pokušao ukazati i na utjecaj arapske glazbe na glazbu romanskih pjesnika, kako je to učinio i Ribera povodom »Cantigas de Santa Maria«.

Češki znanstvenik A. R. Nykl, polazeći godine 1931. i opet od osnovne teme trubadurskog pjesništva, od »platonske« zabranjene ljubavi, tumači je kao proizvod utjecaja andaluzijske književnosti arapskoga jezičnog izraza.

Španjolski romanist Menendez Pidal u *Poésie arabe et poésie européenne* 1938. izvodi podrijetlo trubadurske lirike iz nekoliko izvora: iz pučke lirike kakvu su njegovali okcitanski žongleri, iz latinske poezije redovnikâ i svećenikâ te iz samoga raskošnog, zabavama i razonodama odanog života na dvorovima južnofrancuskih feudalaca. Međutim, i on zaključuje da se provansalsko pjesništvo nije moglo roditi bez značajne intervencije arapsko-andaluzijske lirike.

Danas arapsku tezu zastupaju d'Armana u *Le Vénusberg des Troubadours* (1949) i R. Briffault u *Les Troubadours et le sentiment romanesque* (1945), dok jedan od suvremenijih najsenzibilnijih tumača dvorske uljudnosti R. Nelli insistira na gotovo apsolutnoj sličnosti koja se može utvrditi između andaluzijskoga erotičnog pjesništva i erotike trubadura.

Za razliku od navedenih, arapski utjecaj na stvaranje poezije o kojoj je riječ poriče Spitzer, smatrajući kao Goethe da »duhovni izvori teku u venama jedne civilizacije ili, još bolje, da se radi

³ »Über den Ursprung des mittelalt. Minnesangs, Liebesromans und Frauendienstes«, *Sitzungsberichte der Preuss. Akad. d. Wiss.*, 1918.

o različitim organskim manifestacijama te same civilizacije.⁴ Odbija ga i Scheludko sljedećim argumentima: 1. za razliku od brojnih prijevoda znanstvenih djela iz arapskog na latinski jezik, nema ni dva stiha arapske poezije koja bi bila prevedena iz arapskog jezika na neki evropski jezik u XII stoljeću; 2. riječi arapskog podrijetla u romanskim jezicima praktične su riječi i nemaju nikakve veze s poezijom; 3. prije XII stoljeća odnosi između španjolskih Arapa i njihovih kršćanskih susjeda na sjeveru poluotoka i na jugu Francuske bili su neprijateljski i nisu trpjeli nikakve književne utjecaje; 4. strofički oblici ne dopuštaju povezivanje umjetnosti trubadura s lirskim pjesništvom muslimanâ kao što to ne dopuštaju ni ostali elementi koje pristaše arapske teze ističu kako bi argumentirali svoje mišljenje.⁵

Suvremeni francuski historičar Jacques Le Goff dovodi također u sumnju arapski utjecaj na formiranje provansalskog pjesništva.⁶

⁴ Spitzer, *op. cit.*, str. 131. 41.

⁵ »Beiträge zur Entstehungsgeschichte der altprovenzalischen Lyrik. Die arabische Theorie«, *Archivum romanicum*, XII/1920, str. 30 ss. U okviru istog pitanja, iako tek do stanovitog stupnja, pripada i problem geneze mozarapskih *hardja*, španjolskih završenih strofa u arapskom i hebrejskim strofičkim pjesmama. Zanimanje romanistike za hardje temelji se na ovojme: 1. većina *hardja* potječe od pjesama čiji su autori živjeli između 1000. i 1150. godine. Prema tomu, starije hardje prethode početku provansalskog trubadurskog pjesništva i, apstrahirajući od »dvojezične albe« iz X i XI stoljeća, predstavljaju najstarija svjedočanstva upotrebe romanskog pučkog jezika u lirici, koji nam je dosada poznat. S tog stanovišta, hardje su zanimljive za raspravu o izvorima romanske lirike; 2. kao sastavni dijelovi arapskih (ili hebrejskih) romanskih mješovitih pjesama, hardje se same od sebe postiraju u staru polemiku o pitanju arapskih utjecaja na postanak romanske lirike na narodnom jeziku. Kao i geneza trubadurskog pjesništva, tako je i podrijetlo *hardja* ostalo sve do danas neobjašnjeno i tema suprotnih shvatanja i objašnjenja romanista, arabista i hebrejista. Tako npr. I. Frank, *op. cit.*, str. 186, sumnjajući ozbiljno u arapske utjecaje na trubadursku liriku, prenosi problem starih romanskih refrena (= *hardja*) na plan pučkih, i to romanskih izvora, dok naprotiv za Lausberga pjesništvo *hardja* simbolizira »spirito arabo in lingua romanza«. V. Klaus Heger, »Die bisher veröffentlichten Harġas und ihre Deutungen«, *Beihefte zur Zeitschrift für rom. Philologie*, 101. Heft, Tübingen 1960, str. 1—4 s primjedbama 4,5 (str. 2) i 6 (str. 2—3) te str. 44—52.

⁶ J. Le Goff, *Das Hochmittelalter. Fischer Weltgeschichte*. Band 11, 1965, str. 177. Polemičko-problemska rasčlamba arapske teze bez definitivnih zaključaka predmet je rasprava suvremenih romanista. Navodimo najvažnije: Henri Pérès, »La poésie arabe de l'Andalousie et ses relations possibles avec la poésie des troubadours«, *L'Islam et l'Occident* (posebno izdanje *Cahiers du Sud*), Marseille 1947, str. 107—130; Maurice Morère, »Les données historiques de l'influence de la poésie andalouse sur la lyrique des troubadours«, *Annales de l'Institut d'Etudes occitanes* 1951, br. 7, str. 48—60; Pierre Le Gentil, *La Virelai et le Villancico. Le problème des origines arabes*, Paris 1954; E. Lévi-Provençal, »Les vers arabes de la chanson

Latinska teza nalazi pravi izvor dvorske lirike u latinskim pjesnicima Srednjeg vijeka, napose u latinskoj poeziji retoričkog karaktera kakvu su gajile škole. Njezin glavni uzor bio je *Ovidije*. Među tim latinskim pjesnicima posebno su se isticali *clerici vagantes* deklasirani duhovnici, propali studenti i bohemi koji su provodili život žonglerâ, prosjakâ i komedijanata te lutali krajevima i zemljom. Ti »prokleti pjesnici« Srednjeg vijeka pisali su na latinskom jeziku i njihovo je pjesništvo bilo glas duhovne, a ne svjetovne gospode.⁷

U studiji *Beiträge zur Entstehungsgeschichte der altprovenzalischen Lyrik. Die mittellateinische Theorie* (Archivum Romanicum, XV 1931, str. 137. ss), Scheludko je razvijao latinsku tezu, nastojeći dokazati da se retorika trubadura ni po čemu ne razlikuje od latinske retorike Srednjega vijeka.

Latinsku tezu razrađivali su još H. Brinkmann,⁸ J. Wettstein (*Mezura. L'idéal des troubadours, son essence et ses aspects*), dok A. Monteverdi u djelu *Les sources latines des littératures romanes* ne poriče ni mogućnost arapskog utjecaja na trubadursko pjesništvo.

Varijantu a ujedno i potvrdu latinske teze predstavlja takozvana liturgijska teza. Ona datira iz godine 1935, i o njoj je pisao H. Spanke u svojim radovima. Po toj tezi, lirika trubadura potječe iz srednjovjekovne kršćanske poezije, i to iz Limousina,⁹ prvog središta iz kojega se širila okcitanska lirika. U to doba u Limousinu je djelovao jedan od najvećih centara liturgijskog pjesništva, glasovita opatija Saint-Marcial. Glazba trubadura bila

V de Guillaume IX d'Aquitaine«, Arabica, I/1954, str. 208—211; Ettore Li Gotti, *La 'tesi araba' sulle 'origini' della lirica romanza*, Firenze 1955; Silvestro Flore, *Über die Beziehungen zwischen der arabischen und der früh italienischen Lyrik*, Köln 1956; Aurelio Roncaglia, *La lirica arabo-ispánica e il sorgere della lirica romanza fuori della penisola iberica*, Roma (Ac. Naz. dei Lincei) 1957.

⁷ V. poznatu studiju Holma Süsmilcha, *Die lateinische Vagantenpoesie des 12. u. 13. Jahrh. als Kulturerscheinung*, 1917: Usp. recenziju Wolfganga Stämmlera u *Mitteilungen aus der hist. Lit.*, 1920. Bd. 48, str. 85, i Georga v. Belowa, *Über hist. Periodisierungen*, 1925, str. 33.

⁸ Hennig Brinkmann, *Entstehungsgeschichte des Minnesangs*, 1926.

⁹ Također i M. E. Hoepffner, jedan od najboljih poznavalaca francuskog pjesništva Srednjeg vijeka vidi kolijevku okcitanske lirike u Limousinu, provinciji u kojoj su rođeni najstariji pjesnici prve i druge generacije i koja je u klasičnom periodu dala najslavnije trubadure Bernarda de Ventadoura, Girauda de Bornella, Bertranda de Borna, Arnauta Daniela i druge. Suprotno tomu, suvremeni okcitanolog Pierre Bec nazire u Limousinu ne polazište, već samo prvu poznatu kariklu u lancu dugotrajne evolucije koja je istodobno bila jezična, kulturna i moralna. Usp. Pierre Bec, *La Langue Occitane*, P.U.F., 1967, str. 69—73.

bi također liturgijskog podrijetla. U djelu posvećenu melodijama trubadura J. B. Beck dokazuje da su modulacije gregorijanskih melodija jedini uzorci koji su srodni trubadurskim napjevima.

Talijanski znanstvenik G. Errante u raspravi o Marcabruu — *Marcabru e le fonti sacri dell'antica lirica romanza*, Firenze 1948, podržava liturgijsku tezu ukazujući na značenje liturgijskih motiva i njihova ponavljanja u djelu jednog od dvojice prvih trubadura.

Varijanta liturgijske teze bila bi i teorija o vjerskim, neoplatonskim i denaturaliziranim kršćanskim utjecajima na provansalsku liriku. Poznata studija Ed. Wechsslera *Das Kulturproblem des Minnesangs. Minnesang und Christentum*, Halle 1909, obrađuje tu varijantu. Wechsler ističe da su trubaduri bili »kultivirani pjesnici«, kršćanski i skolastički obrazovani. Ljubavni osjećaji kojima su oni veličali damu, obično udatu ženu visoka roda, bili bi, međutim, samo privid i obmana. To je suština Wechsslerove »teorije fikcije« (Fiktionstheorie).

U novije doba slične ideje o vjerskoj spiritualnosti trubadura razvijao je Diego Zorzi u knjizi o religioznim vrijednostima u provansalskoj književnosti (1954).

Portugalski znanstvenik Rodrigues Lapa pokušao je tražiti njezine početke u galegoportugalskoj lirici. Odličan poznavalac veza Iberskog poluotoka s njegovim susjednim narodima, kao i svih djela koja se bave problemom postanka trubadurske lirike, R. Lapa došao je do ovih značajnijih zaključaka: 1. ideje i osjećaji bitni su proizvod civilizacije epohe što su ga zajedničkim snagama stvorili kršćanstvo, viteštvo, tradicija antičke kulture, kao i stvaranje samih trubadura; 2. u doba trubadura treba razlikovati dvije vrste lirske poezije: dvorsko lirsko pjesništvo, koje se odnosi prvenstveno na provansalsku kulturu, i tradicionalnu lirsku poeziju koja je bez sumnje postojala još prije trubadura, ali koja još nije našla svoju pravu definiciju i koja će se poslije ponovno pojaviti u francuskom pjesništvu XV stoljeća. Karakter galegoportugalske lirike potvrđuje te zaključke.¹⁰

Možemo rezimirati: dvije su osnovne teorije o postanku trubadurskog pjesništva. Prva o arapskom i mozarapskoandaluzijskom utjecaju na njegov razvitak, druga o latinsko-liturgijskim i vjersko-mističnim izvorima tog pjesništva. I jedna i druga orijentacija

¹⁰ Rodrigues Lapa, »Das origens da poesia lirica em Portugal na idade média«, *História da língua e da literatura portuguesa*, vol. I, Lisabon 1929, i *Lições de literatura portuguesa. Epoca medieval*, 4. izd., Coimbra 1956. Galegoportugalski *Cantigas de amigo* postali su kao i njima po motivima i tematici najbliže hardje predmetom polemike između »individualističke« i »tradicionalno-pučke« teorije književnosti.

ima svoje pristaše i svoje protivnike. Ni jedna ni druga nije mogla još dati određen, siguran odgovor na pitanje o kojem je ovdje riječ.

U cijelom tom sklopu treba odati priznanje jednom suvremenijem autoru koji je problemu prišao s mnogo inteligencije i takta i na taj ga način izvukao iz jednodimenzionalnog teoretskog prostora spomenutih koncepcija na svjetlo modernijih razmatranja i stavova. To je francusko-švicarski filozof Denis de Rougemont. Njegovo djelo *L'amour et l'Occident*, Paris 1972, svojom originalnosti i demistificiranjem problema koje povjesničari književnosti rado idealiziraju i poetiziraju iza vela »tajanstvenosti«, zbunilo je, čini nam se, do te mjere romaniste da se oni prema njemu odnose uglavnom šutke, šuteći ga prihvaćaju ili odbijaju. Ali navedeno djelo nije samo začuđujući izlog u kojem se kao gotovo nigdje do sada tragedija ljubavi na »zapadni način« pojavljuje kao jedan za zapadnoevropski mentalitet nepremostiv sukob između »ljubavi-patnje« (*l'amour-passion*) ili — mi bismo rekli — »tristanovštine« s jedne, te braka s druge strane — nego je i široko otvoren prozor s novim vidicima na dvanaesto stoljeće u Francuskoj, kada trubadursko pjesništvo doživljava svoj najveći procvat. Rougemontovu tezu možemo nazvati katarskom tezom: *trubadursko pjesništvo bilo bi rođeno u atmosferi katarske hereze odnosno ono je u njoj našlo bar svoje nadahnuće*. Ta originalna teza, za nas novo zeleno svjetlo na stramputicama oko izvora trubadurske pjesničke umjetnosti, zaslužuje da je na ovom mjestu bar u najsazetijem obliku prikažemo.

Osnovni argument katarske teze jest činjenica da su se katarska hereza i dvorska ljubav razvijale simultano kako u vremenu (XII stoljeće) tako i u prostoru (južna Francuska). Religija katarata brojila je, kako neki tvrde, milijune tajnih vjernika od XII stoljeća do reforme uprkos veoma krvavim, genocidnim križarskim ratovima protiv njih.

Kao siguran izvor hereze katarata mogu se smatrati neomanihejske sekte u Maloj Aziji, kao i bogumilske crkve u Dalmaciji i u Bugarskoj (Rougemont, op. cit., str. 64). Taj podatak ima za nas svoje posebno značenje. Ukoliko je katarska teza znanstveno održiva, može se pomišljati na kontakte koji su morali postojati između katarata i naših bogumila, što bi moglo uputiti i na eventualne veze između okcitanskih trubadura i naše zemlje u XII stoljeću u vidovima koje treba tek otkriti i pronaći. Ukoliko je moguće ustanoviti takve kontakte, utoliko bi se problem podrijetla trubadurske poezije mogao prenijeti u širi dijapazon zajedničke mediteranske kulturne sfere koja bi uključila u sebi geografska prostranstva od Male Azije preko Balkana do Zapadne Evrope,

kao i duhovna kretanja koja su se odvijala na tom prostoru. U tom slučaju moglo bi se odgovoriti na pitanje da li je okcitanska poezija bila isključivo originalan produkt južne Francuske ili je ona sinteza nekoliko duhovnih strujanja, mentaliteta, geografsko-klimatskih uvjeta, etničkog kontaktiranja. Za nas bi bilo od neprocjenjivog značenja saznati što ovim putem, ukoliko je to moguće, što o utjecajima koje je srednjovjekovno pjesništvo našeg Juga moglo primiti eventualno od trubadura, ili možda čak obratno, o eventualnim utjecajima srednjovjekovne lirike Južnih Slavena općenito na južnofrancuske pjesnike u Srednjem vijeku. O tome ćemo pokušati detaljnije pisati, smatrajući časnim zadatkom domaće romanistike da se s tim pitanjem uhvati ukoštac.

Godine 1939. otkriven je *Liber de duobus principibus* iz druge polovice XIII stoljeća. *Liber* je teološko djelo u kojemu se govori o Crkvi ljubavi, koju su osnovali katari. Nju su činile dvije grupe vjernika: »savršeni« (*perfecti*) ili »čisti«, koji su primili *consolamentum* (vrstu krštenja), prezirali brak i spolni život¹¹ i, obični »vjernici« (*credentes*) ili »nesavršeni« (*imperfecti*). Samo ti posljednji imali su pravo da se žene i da žive životom što su ga savršeni osuđivali. Sama doktrina katara temeljila se na dualizmu dobra i zla: bog je ljubav, a svijet je pokvaren.

Kao potvrda da su između katara i trubadura postojali neki dodiri mogu poslužiti zanimljiva svjedočanstva dvojice ličnosti. Raimon V, grof tuluški i gospodar Languedoca, zabilježio je 1177. ovo: »Hereza se svuda uvukla. Ona je izazvala neslogu u svim obiteljima, odvojila muža od žene, sina od oca, snahu od svekrve. I sami svećenici podliježu napasti. Crkve su opustjele i raspadaju se u ruševine. Najznačajnije ličnosti u mojoj zemlji dopustile su da ih ona kvari, svjetina je slijedila njihov primjer i napustila vjeru (katoličku), što je uzrok da ja ne smijem i da ne mogu ništa poduzimati.«

Trubadur Peire Vidal ovako započinje jednu svoju pjesmu: »Moje se srce raduje ugodnom i blagom proljeću, a i dvorcu Fanjeauxu, koji mi izgleda kao raj, jer u njemu su zatvorene ljubav i radost, kao i sve što dolikuje časti, iskrena i savršena uljudnost.«

Taj dvorac Fanjeaux bio je jedan od glavnih domova katara. U njemu je najveća dama hereze Esclarmonde de Foix primila *consolamentum*. Peire Vidal nabraja još i druge kuće koje su ga lijepo primile te krajeve kojima je morao proći na svom putu u Provansu. To su zamkovi Laurac, Gaillac, Montréal i grofovije Albigeois i Carcassès, gdje su »vitezovi i žene u zemlji uljudne«. Tu je i »Dame Louve« (gospođa Vučica) »koja me je tako osvojila da mi je, vjere i boga mi, njezin blagi osmijeh ostao u srcu.«

¹¹ O tome još J. Goff, *op. cit.*, str. 183—185.

Svi su ti dvorci bili poznata središta hereze, neki čak vrsta samostana katara; uz Dame Louve je grofica Stéphanie, zvana Loba, koja je pripadala grupi aktivnih heretika.

Katarsku tezu potkrepljuje još jedan argumenat. Ne može biti tek slučajna podudarnost to što su trubaduri kao i »čisti« veličali krepost čistoće, iako je nisu uvijek prakticirali. Trubaduri su u domneiu ili donnoiu, u ljubavnom vazalstvu, razlikovali dva stepena — molitvu (pregeire) i uslišenje (entendeire) — kao što je katarska Crkva ljubavi razlikovala dvije vrste vjernika, »savršene« i »nesavršene«. Ne može biti slučajna podudarnost ni to što su se i trubaduri rugali bračnoj vezi, upravo kao i katari. Na kraju, u nekim stihovima trubadura nalaze se izrazi posuđeni iz liturgije katara i, u nekim slučajevima, podudarnost između dvorskog pjesništva i učenja katara jasno je uočljiva. Kao primjer, mogu poslužiti stihovi jednog od posljednjih trubadura Peire Cardenala, koji se u potpunosti podudaraju s jednom molitvom katara što ju je objavio Döllinger. U toj molitvi stoji »Daj nam da ljubimo one koji nas ljube«, a kod Cardenala »Daj mi da ljubim one koje ti ljubiš«.

Toliko o katarskoj tezi. Naveli bismo još da Rougemont latinšku tezu odbacuje logičkim argumentom: da su trubaduri u prosjeku bili premalo obrazovani da bi poznavali latinsku poeziju i skolastiku.

Prema tome, prvi opći problem što ga trubadurska građa postavlja pred istraživača ostaje još do danas i do daljnjega: problem izvora i geneze trubadurskog pjesništva. Nastojali smo prikazati u osnovnim crtama najvažnije teorije koje se njime bave. Na temelju iznesenih elemenata možemo formulirati sljedeću orijentaciju. Bez obzira na neke Rougemontove tvrdnje u vezi s predmetom, — koje nismo mogli ovdje sve citirati (npr. njegovu kritiku latinske teze) i koje, ako već ne filozofu, ali romanistu nalažu oprez — smatramo *katarsku tezu novim*, korisnim putokazom u istraživanju ove problematike. Napose bismo još jednom skrenuli pažnju na njenu važnost za balkansku romanistiku na relaciji: trubaduri-katari-bogumili.

Drugo pitanje koje bismo ovdje načeli jest problem novoga metodološkog pristupa analizi građe trubadurskog pjesništva. Posljednja se može raščlaniti na sljedeće opće teme, odnosno probleme: fenomen dvorske ljubavi »kortezije«, ljubavna radost (*joy*) trubadura, »daleka ljubav«, ili bolje »ljubav za daljinu« (*amor de lonh*) i »ljubav za daleku zemlju« (*amor de terra lonhdana*).

Pjesništvo trubadura počiva na »ljubavnom paradoksu« — da se poslužimo Spitzerovom oznakom — naime na ljubavi koja uživa

u paradoksalnom stanju neposjedovanja i neispunjenja konačnog ljudskog i prirodnog cilja i sadržaja. Rougemont (op. cit., str. 61) adekvatno je i jasno, kao nitko do sada, definirao trubadursku liriku kao »veličanje nesretne ljubavi«. U cijeloj okcitanskoj, u petrarkističkoj i danteovskoj lirici postoji samo jedna tema: ljubav, ali ljubav koja ostaje neostvarena i nezadovoljena. Postoje zatim samo dva lica: pjesnik koji u beskraj ponavlja svoju žalopojku i ljepotica koja stalno odgovara: — Ne! To znači: dvorsku ljubav koju pjevaju trubaduri karakterizira neprestana napetost između želje i njezina ispunjenja.¹² Otkrivati i objašnjavati uzroke takve apsurdne situacije pokušavali su već mnogi istaknuti romanisti. Npr. Spitzerova studija o »ljubavi za daljinu« Jaufré Rudela¹³ predstavlja još i danas jedinu najpotpuniju analizu tog problema. Spitzer se pri tom služio metodom stilistike i književne kritike, ulazeći istodobno duboko u psihološke i filozofske izvore pjesama Jaufréa Rudela. Može se ukratko reći: metodološki pristup analizi sadržaja trubadurske građe ostao je do danas pretežno filološki i uključuje u sebi biografsko-alegoričke koncepcije, teoriju stilistike i književne kritike te analizu jezične građe, jezičnog izraza. Rezultat toga jest da autori, okrećući se u začaranom krugu filozofsko-filoloških razmatranja, dolaze do srodnih koncepcija hipotetičkog karaktera. Sada se za nas u cijelom tom sklopu postavlja pitanje: može li se situaciji, koju smo ukratko definirali, prići isključivo iz filološke, filozofske i historijske perspektive, ako želimo objasniti dublje uzroke njezine apsurdnosti? Zacijelo, to nije lak! Dosadašnje teorije istraživača to najbolje potvrđuju. Potrebno je, dakle, stare pristupe produbljivati i novim metodama osuvremenjivati. U tom cilju predlažemo sociološki pristup problemu i metode psihologije odnosno psihoanalize. Stavovi stručnjaka pružaju za to optimističke poticaje.

Jedan od modernih znanstvenika A. Hauser (čije djelo, prevedeno i na naš jezik, navodimo u bilješci 1) odnosi se veoma kritički prema filološkim, povijesnim i strogo književnim interpretacijama. Metoda kojom Hauser u svojim analizama pojave viteštva, dvorske uljudnosti i dvorske ljubavi dolazi do novih spoznaja i dalekosežnih pogleda sastoji se u plodonosnom primjenjivanju psihološkog i sociološkog pristupa. Psihološki promatrano s Hauserom i psihoanalitički koncipirano s Freudom,¹⁴ dvorska ljubav

¹² Dietmar Rieger, »Zur Stellung des Tageliedes in der Trobadorlyrik«, *ZRPh* 1971, Band 87, Heft 3/4, str. 226.

¹³ »L'amour lointain de Jaufré Rudelet le sens de la poésie des troubadours«, *Etudes de Style*, str. 81—115.

¹⁴ S. Freud, *Psychoanalytische Studien an Werken der Dichtung und Kunst*, 1924.

trubadura predstavlja se kao osjećajni ekshibicionizam i mazochizam feminiziranog muškarca koji ljubi i koji »uživa« u ljubavnim patnjama. Teško je zamisliti da su svih četiri stotine trubadura za koje znamo bili od reda čvrste, sređene virilne ličnosti. Sama životna dob čovjeka u XII stoljeću imala je sasvim drugu dimenziju nego je ima danas. S izuzetkom nekih filozofa i znanstvenika, čijim autentičnim biografskim podacima danas raspolazemo, mali je broj ljudi doživio visoku starost pa i zreliju dob. Potomstvo se rađalo iz veza i brakova maloljetnika, čak i djece nesposobne za zrele osjećaje, za ljubav. Ta činjenica već može usmjeriti pretpostavci da je među trubadurima bilo i takvih koji su u strogo biološkom smislu ostali fizički i psihički nerazvijene ličnosti. Njihovi životopisi, *vidas*, doduše ne navode točne podatke godina njihova rođenja i njihove smrti, ali se ti mogu ipak rekonstruirati približno na temelju nekih drugih okolnosti. Međutim, psihološko i psihoanalitičko istraživanje osjećajnog kozmosa trubadura i njegovo upoređivanje s istim tim kozmosom nekih drugih pjesnika kasnijih epoha moglo bi zacijelo otkriti stanovite tipične pubertetske crte trubadurskog pjesništva i na temelju toga objasniti one pojave nasuprot kojima dosadašnje metode analize ostaju prilično nemoćne. Kao izrazit primjer naveli bismo i opet zagonetni *amor de lonh*. Njegov je fenomen semantički još toliko nejasan da mu se ime teško adekvatno prevodi. *Amor de lonh* interpretiran je do danas pretežno metafizički, kao mistična ljubav koja je čovjeka XII stoljeća iz njegove mučne svakidašnjice uzdizala u nepoznate regije transmudnalnih radosti i ideala.¹⁵ Međutim, ne krije li se u toj čežnji za nepoznatim, osobito ako se u tom slučaju stvarno radi o žudnji za potpuno nepoznatom ženom, nešto ili duboko pubertetsko ili teško patološko, patološka melankolija? Teško da će fizički i psihički potpuno razvijen čovjek priželjkivati i od žudnije psihički se rastočiti zbog nečega što on nikada nije ni vidio ni osjetio. Poznato je danas da cijeli *mal du siècle* — predmet tolikih teorija i studija! — nije bio drugo no pojava degeneracije naraštaja začeta u jeci Napoleonovih truba i da su većina mistika i »svetaca« bili obični psihopati, psihijatrijski slučajevi. Trubadursko pjesništvo pišu jednim dijelom feminizirani muškarci. To je činjenica koja kazuje mnogo u prilog nove interpretacije.

¹⁵ Suchanek-Fröhlich, *op. cit.*, str. 215—216 ukazuje na jake unutrašnje veze koje su, kako se danas može ustanoviti, postojale između mistike Bernarda de Clairvauxa i ljubavne koncepcije trubadurâ. U tom smislu on poistovjećuje mistični *amour lointain* s težnjom čovjeka XV stoljeća za skladnim izmjenjem nagonске čulnosti i mističnog uzdizanja. Međutim, u XV stoljeću trubadurska poezija već je davno mrtva, a s njom i *amor de lonh*, čija je prava priroda — mistička, metafizička ili psihopatska, ostala sve do danas neobjašnjena.

Hauser karakterizira srednjovjekovnu dvorsku kulturu kao kulturu izrazito žensku — i ona je »ženska već i zato što i sami muškarci u mnogom pogledu misle i osjećaju kao žene« (op. cit., str. 84). Veoma značajna konstatacija za nas, koji smo sada zaokrenuli na klisko tlo psihoanalitičkog prilazjenja trubadurskom pjesništvu! Nastupio je trenutak da se pitamo: može li se sa sigurnošću i tvrditi da je u XII stoljeću muškarac »mislio i osjećao kao žena«? U okvirima raspoloživog prostora možemo tek *grosso modo* odgovoriti na to pitanje.

Dvanaesto stoljeće u Francuskoj jest doba najžešćih opreka: mistički trans, idealiziranje žene i čežnje za novim estetskim senzibilitetom sukobljavaju se u njemu s općom dekadencijom moralnog života i s okrutnosti običajâ. S pravom se redovnik Bernhard de Morlay u svojoj satiričkoj pjesmi *De contemptu mundi* (oko 1140) žalio na opću pokvarenost svoga vremena. Normandijski historiograf i kroničar Orderic Vital opisao je to stanje kao i hipijevsku modu u dvanaestom stoljeću, osobito na anglonormanskom dvoru. Muškarci nose dugu kosu, duge košulje i tunike. Karakteristične su duge, šiljate cipele s kljunom savinutim gore, takozvane *pigaches*. Njih je izmislio zloglasni i nada sve poročni anžuvinski grof Foulque le Réchin, da bi sakrio svoje ružne noge. »Svuda na svijetu — kaže Orderic Vital — plemići su danas feminizirani.«¹⁶

U toj kontrastnoj atmosferi rođen je novi ideal ljubavi i s njim novi odnos između muškarca i žene. Emancipacija žene počinje se ostvarivati u toj atmosferi, ali se još i prije, u XI stoljeću, pojavljuju njezini prvi oblici. Žena sada preuzima vodeću ulogu u kulturnom životu, ona postaje nosilac estetskog i moralnog obrazovanja čovjeka. Pravi motivi toga dubokog društvenog preobražaja s dalekosežnim posljedicama za cijelu socijalnu strukturu Zapadne Evrope i za cjelokupno njezino duhovno stvaralaštvo nisu još ni do danas otkriveni i razrađeni.¹⁷ Hauser vidi u sociološkom objašnjenju osnovni ključ za ulaženje u povijesne okolnosti koje su pretpostavka za psihološko činjenično stanje o kojem je ovdje riječ. To se stanje ogleda u stanovitoj, ako i ne potpunoj matrijarhalnoj organizaciji svakodnevnog života, u kojoj se muškarac usprkos ili možda upravo djelomično u ime nove viteške kalokagathije postepeno protiv svoje volje feminizirao.

Zanimljivo je istaći da su neki manje poznati autori veoma uspješno i originalno prišli ocrtanom problemu i pokušali pojavu novih ideala i odnosa među spolovima objasniti upravo iz pozicija za koje se mi zalažemo. Tu moramo među prvima spomenuti I.

¹⁶ R. Bezzola, op. cit., str. 464—466, i J. Le Goff, op. cit., str. 178.

¹⁷ A. Hauser, op. cit., str. 85.

Feuerlichta.¹⁸ On je u raspravi »Vom Ursprung der Minne«, *Arch. rom.*, XXIII/1939, predložio freudovsku genezu.¹⁹ Živeći na dvoru i u neposrednoj blizini privlačne inteligentne gospodarice, kojoj su mnogi trubaduri služili kao paževi i koja se brinula o njihovoj kulturi i obrazovanju, mladi ljudi vidjeli su u njoj svoj jedini veliki uzor i ideal. U njima su se rodile tipične emocije adolescenata prema ženi, koja, budući da je mnogo starija od njih, pokreće u njima osjećaj sigurnosti, majčinskog razumijevanja, jednom riječi Edipov kompleks. Taj osjećaj, naravno, nije bio lišen čulnoerotičkog karaktera. On je bio samo sublimiran. Svakodnevni zajednički život u izoliranoj samoći viteškog zamka prouzrokovao je visoki erotički napon između adolescentnog paža i mlade gospodarice dvorca, koju njezin vječno odsutni gospodar i bračni drug nije pretjerano razmazio. Poznato je da su se u ono doba bračne dužnosti odnosile isključivo na stvaranje potomstva, ograničavajući se na zadovoljavanje čulnog nagona. Takva stvarnost pogodovala je razvijanju posebne latentne seksualnopsihološke zategnutosti karakteristične za vitešku ljubav. Primarno je značenje imala činjenica što se dječak do četrnaeste godine nalazio pod nadzorom majke, a poslije punih sedam godina u službi kaštelanke, koja je bdjela nad njegovim odgojem i učila ga dvorskoj uljudnosti, ponašanju i dvorskim običajima. Na tu ženu bila je usredotočena cijela mašta i sve emocije pubertetskog i adolescentnog paža, budućega viteza.

Spitzer (op. cit., str. 129, 39) osvrnuo se na ocrtanu Feuerlichtovu tezu na njemu svojstven oštar način smatrajući ideju o »pubertetskom pjesništvu« djetinjastom i neosnovanom s obzirom na pjesništvo Guillaumea IX, Bernarda de Ventadorna i ostalih izrazito virilnih trubadura. Međutim, kao trajnu vrijednost ove teorije Spitzer priznaje zbirku primjera koje je Feuerlicht prezentirao i koji svi dokazuju da su se trubaduri (napose *Minnesingeri*) veoma rado predstavljali kao nježni paževi gojenci ljubljene gospođe, koji su joj pomagali kada bi uveče legla i šaputali zaljubljene riječi zahvalnosti.

Smatramo, usprkos Spitzeru, da Feuerlichtova rasprava znači vrijedan prinos novom pristupu predmetu, čija je analiza, kako smo već istakli, do sada dala još nedovoljne rezultate, jer nije zahvatila u uzročnost nekih bitnih pojava. A ta se uzročnost krije u seksualnopsihološkim motivima viteške ljubavi te u samom su-

¹⁸ Istoga autora navodi i Hauser, op. cit., str. 90. i Spitzer u navedenom djelu na strani 129, 39. Suchanek-Fröhlich, op. cit., str. 185, prenosi Feuerlichtovu tezu, ali ne citira njegova imena.

¹⁹ Slične ideje već u djelu E. Henrici, *Geschichte der Mittelhochdeutschen Lyrik* (1876) i poslije u članku »Hohe Minne«, koji je Fr. Neumann 1925. objavio u *Zeitschrift für Deutsche Kunde*.

stavu srednjovjekovne viteške kulture. Bila je to prvenstveno staleška, u čvrste konvencionalne granice individualno zatvorena i, kao što već znamo, izrazito ženska kultura. Matrijarhalni odgoj budućeg viteza morao je neizbježno imati posljedicu, kako za njegov karakter, tako i za cijelo njegovo fiziološko i psihičko ustrojstvo. Sigurno, i među paževima i među vitezovima bilo je i takvih koje taj pomalo protuprirodni odgoj nije uspio za cijeli život opteretiti Edipovim kompleksom. Potrebno je uvijek iznova isticati: dvanaesto stoljeće je stoljeće kontrasta. Neprestano potiskivana čulnost dvostrukom je snagom izbijala i preplavila životne oblike svih staleža. Književnost tog razdoblja prepuna je realističkih opisa fizičke ljepote i nagosti, scena kupanja i pranja junaka koje pri tom poslužuju mlade djevojke i žene, bračnih noći — sve se to iznosi neposredno, sve to govori o dvostrukoj prirodi osjećajâ uvjetovanoj napetošću prigušavanih čula i suzdržljivošću koju su zahtijevale crkva i licemjerni idealizam dvorskoviteške ljubavne »ideologije«. Naveli bismo samo latinsku pjesmu iz tog vremena (oko 1140) *Ljubavni koncil u Remiremontu*, koja drastično prikazuje seksualne orgije u lorenskom ženskom samostanu, dok ni Wolframov *Parzival*, djelo usmjerenom veoma uzvišenom moralnom cilju, nije oslobođeno obscenih situacija i opisa. Čovjek XII stoljeća nosio je u sebi sve elemente te kontrastne situacije. Prema tome, imajući sve to u vidu, Feuerlichtova trajna zasluga ostaje ipak ta što je on ukazao na sve te karakteristične elemente, bez obzira na to što ih je suviše uopćio. Usprkos tomu, primjeri koje je on iznio o vjernoj službi paža koji damu poštuje kao »vrhunsko biće«, ali koji i »zaljubljeno šapuće« dok joj pomaže pri večernjoj toaleti, sami po sebi dovoljno jasno svjedoče o pravom duhu vremena, o oprekama koje smo u sažetom obliku predstavili i koje su morale imati određene posljedice.

Jedan od značajnih plodova viteške kulture bila je također i organizirana zajednica između gospodara zamka i dvorjanika i pjesnika. Time je rođena jedna nova socijalna varijanta unutar sistema viteških društvenih i moralnih vrлина. Varijantu je predstavljao od gospodara u svakom pogledu materijalno zavisni čovjek — umjetnik. Idealno zamišljena duhovna koegzistencija imala je daleko strogo materijalne osnove, i ona se praktički izvitoperila, najčešće u nepodnošljivu moralnu ovisnost. Prije ili poslije, trubadur je na svojim leđima osjetio sve posljedice principâ ljubavne »ideologije«, kao i egzistencije u zagušljivom, uskom dvorskom krugu. Surovost običaja, koja ni u toj *splendide isolation* nije izostala, hranila je još težinu reakcije na postojeće stanje. Samo beznačajan povod, i trubadur pjesnik brzo bi se našao bez krova nad glavom, otjeran s dvora. To sve znači: trubadur, novo socijal-

no biće, živio je u neprestanoj skrivenoj krizi, lomeći se između principa ljubavne ideologije, surovosti običaja te nemoći pred materijalnim životom i prirodnom osjećajnosti. Iz tog ugla čini nam se bar na temelju naših dosadašnjih promatranja da je trubadursko pjesništvo sa svim svojim tipičnim pojavama prije duboko motivirano tragičnom krizom ličnosti njegovih stvaralaca nego stanjem puberteta koje Feuerlicht primarno nagovještava. Međutim, dublji korijeni te krize nalaze se vjerojatno, ipak, bar djelomično u nedovoljno izgrađenoj ljudskoj ličnosti koju oličava feminizirani muškarac XII stoljeća, kao i veoma mladi, adolescentni pjesnik. Priznamo li činjenično postojanje tih dvaju tipova koji se sociološki mogu potkrijepiti, onda ćemo se lakše pomiriti i s koncepcijom da pjesništvo što su ga takve ličnosti stvarale u sebi logički nosi i simptome pubertetske mašte i ideala; ili, drugim riječima, obilježja koja karakteriziraju fizički i psihički još nedograđenu ljudsku ličnost ili pak takvu koja živi u trajnoj unutrašnjoj krizi vlastite nezrelosti i sukoba sa životom, u prvom redu sa samom sobom. Razumije se, bilo bi ne samo pogrešno nego i neumjesno htjeti takvo mišljenje uopćavati. Naprotiv! Mi smo već primijetili: matrijarhalni odgoj i nazor nije mogao jednako djelovati na sve. Stoga je potrebno trubadure svrstati prije svega u više kategorija s obzirom na emocionalne i idejne supstancije njihova pjesništva. Tako u pjesmama jednih čulnost i elementarne ljudske strasti zapanjuju svakoga tko u njima očekuje samo sublimirane osjećaje i eteričko sanjarenje o nedostižnim ljubavima. Kod drugih mistična zasljepljenost zasljepljuje predodžbeni obzor današnjeg čitaoca, dok treći, opet, opjevavaju svjetske i nadsvjetske ideale na zatvorenom *trobar clusu*. Od Marcabrua, koji vulgarnim izrazima u satiri uperenoj protiv oženjenih muškaraca pjeva o *Joc coní*, do hiperosjetljivog, od duševnih čežnja rastočenog Jaufréa Rudela reda se dug niz najoprečnijih duševnih refleksa i nijansa. Trebalo bi kao prvo proučiti cjelokupnu pjesničku ostavštinu trubadura do koje se može doći kako bi se stekao što dublji uvid u nju. Isto tako, i svi odlomci iz poezije provansalskih ženskih trubadura. Od njih sedamnaest sačuvani su samo rijetki odlomci kao npr. jedina pjesma pjesnikinje Azalais od Porcáirarguesa, posvećena najslavnijoj zaštitnici trubadurskih pjesnika Ermengardi Narbonskoj, Aimerieovoj kćeri. Polazeći od takve široke građe, moglo bi se tek pristupiti kategoriziranju ličnosti trubadurskih pjesnika i onda vidjeti šta im je zajedničko i u čemu se oni razilaze. Nešto je sigurno: biografska metoda ne vodi daleko. Životopisi trubadura nisu nikakvo polazište. S pravom je to zaključio već i Stronski u magistralnoj studiji: *La poésie et la réalité aux temps des troubadours*, Oxford 1943. Stronski je uočio razlike između autentičnih

biografskih činjenica i fantastičnih »ljubavi« koje *vidas* i *razos* trubadurima pripisuju: mada je zahtijevala od njih da veličaju i da hine osjećaje koje je dama u njima morala pokrenuti. Prema tome, realna polazna točka za analizu takve problematike mogu biti jedino tekstovi trubadurskih pjesama, njihova poruka i sadržaj. Međutim, njihova analiza ne bi smjela ostati na razini stilistike i književne kritike, nego mora nužno adoptirati sociološke metode i psihoanalitičke elemente. Hauserovo veliko djelo o socijalnoj povijesti umjetnosti i literature počiva upravo na takvim metodološkim temeljima.

Završavajući ovaj uvod u osnovnu problematiku trubadurskog pjesništva i u nove metode njegove analize, rezimirali bismo njegove osnovne misli.

Prvo. Problem postanka provansalske poezije od primarnog je značenja u kompleksu njezina općeg sadržaja. O njegovu rješenju ovisi buduća nova orijentacija u tumačenju trubadurske građe. Radi li se naime, kao što smo već primijetili, o originalnoj tekovini južnofrancuskog područja, njegove klime, mentaliteta i historijskih uvjeta, proučavanje navedene građe kretat će se u sklopu fenomena *cortezije*, dvorske ljubavi. Nasuprot tome, možemo li utvrditi nekoliko izvora trubadurskog pjesništva, njegov će se problem pomaći na širi plan. U tom slučaju mi ćemo se opredijeliti za Rougemontovu teoriju o katarima s obzirom na njezine argumente i na njene dodirne točke s našim bogumilima.

Drugo. Novi pristup analizi trubadurskog pjesništva vidimo u upotpunjavanju dosadašnjih metoda metodama socioloških, psiholoških i psihoanalitičkih istraživanja. S pomoću njih treba analizirati latentnu krizu trubadurskih ličnosti, u kojoj vidimo jednu od bitnih motivacija njihova stvaranja.

Treća. Vratimo se početku! Neka proučavanje iznesenih problema dobije svoje mjesto i u našoj romanistici, radi njezina što uspješnijega unapređenja i njene što trajnije afirmacije.

V. Gerersdorfer: PROBLÈMES FONDAMENTAUX DE LA POÉSIE
DES TROUBADOURS

Résumé

Cet article, ayant pour but d'initier à l'étude systématique des langue et littérature occitanes dans le domaine des études romanes de notre pays, traite de deux problèmes fondamentaux de la poésie des troubadours. Ce sont: celui de ses origines et celui d'un nouvel accès méthodologique à l'interprétation de cette même poésie.

Après avoir exposé les principales thèses et théories concernant les sources de la poésie occitane, nous soulignons l'originalité et l'importance de la thèse de Denis de Rougemont d'après laquelle la poésie des troubadours serait issue, ou plutôt, se serait inspirée de l'atmosphère de l'hérésie des Cathares dont les contacts avec les églises bogomiles de Dalmatie et de Bulgarie peuvent être prouvés. La thèse des Cathares paraît donc aussi pouvoir montrer la possibilité des influences mutuelles ou réciproques entre la lyrique occitane et celle des Slaves du Sud au Moyen Age. En d'autres termes, suivant cette thèse, on pourrait chercher les origines de la poésie des troubadours sur le plan plus vaste de la sphère méditerranéenne, s'étendant de l'Asie Mineure à travers les Balkans et la Méditerranée jusqu'à l'Espagne et le Midi de la France embrassant les grands courants philosophiques, religieux et intellectuels de ces parties du monde aux XIe et XIIe siècles.

La question de l'analyse des thèmes de la matière troubadouresque n'est pas moins importante que celle de la genèse de cette poésie. Ses principaux sujets (l'amour courtois, le «joy» des troubadours, *l'amor de lonh* et *l'amor de terra lonhdana*) n'ont été interprétés jusqu'à aujourd'hui que du point de vue philologique et philosophique ce qui a amené les auteurs à des conclusions analogues de valeur hypothétique.

Nous nous engageons pour une nouvelle interprétation et analyse de la poésie des troubadours. S'appuyant sur les conceptions des Freud, Hauser, Feuerlicht et d'autres, nous proposons dans ce but les méthodes sociologiques, psychologiques et psychanalytiques des recherches scientifiques modernes. C'est en appliquant ces méthodes qu'on doit analyser la crise latente des personnalités des troubadours dans laquelle nous voyons une des causes les plus fatales de leur création poétique avec ses aspects absurdes que nous essayons d'expliquer *grosso modo* en partant des structures sociales, de l'idéologie chevaleresque et même de certaines conditions pédagogiques, dans lesquelles se développait la jeunesse du XIIe siècle qui, dans la plupart des cas, n'a ni atteint l'âge mûr et resta, certaines catégories des troubadours mises à part, une génération d'adolescents féminisés, surchargés du complexe d'Oedipe, incapables de résister aux contrastes brutaux de leur époque.